

4. TÉMA: TERMÉSZETI ÁLLAPOT

4.1 LECKE: TERMÉSZETI ÁLLAPOT A SZÉPIRODALOMBAN (20 PERC)

A társadalomfilozófiában a *természeti állapot* ([State of nature](#)) egy olyan — állam, tulajdon és társadalmi intézmények stb. által nem szabályozott — *fiktív helyzet*, ahol az egyébként szabad, egyenlő és racionális személyek szabadon követik önértéküket.

4.1.1 Robinson Crusoe és Rejtelmes sziget

A [Robinson Crusoe](#) [Daniel Defoe](#) angol író 1719-ben megjelent regénye. A könyv teljes címe: „*Robinson Crusoe yorki tengerész élete és különös, meglepő kalandjai: Aki huszonnyolc évet élt egyedül egy lakatlan szigeten Amerika partjainál, a nagy Orinoco folyó torkolatától nem messze; egy olyan hajótörés kényszerítette a szigetre, amelyben rajta kívül minden ember meghalt.*” A hajótörést csak Crusoe és három állat (a kapitány kutyája és két macskája) éli túl. A regény egyes szám első személyben mutatja be a címszereplő életét.

Crusoe az európai technológiák használatával egy egyszemélyes társadalmat teremt. A hajóról kimentett szerszámok segítségével vadászik, árpát és rizst termeszt, szőlőszemeket szárít, kecskéket tenyészt, megtanul edényeket készíteni. Egy papagájt is magához fogad. A [Bibliát](#) olvassa, vallásossá válik, és hálát ad Istennek, amiért mindene megvan, kivéve az emberi társaságot. A regény során Crusoe önmagára mint a sziget királyára utal. A mű mindenekelőtt a modern európai embernek a természet feletti uralmát ábrázolja.

Péntek érkezésével kettőjük között egy idealizált úr-szolga viszony alakul ki, ahol Crusoe szimbolizálja a „felvilágosodott” európaiat, míg Péntek a „vadembert”, aki ebben a kapcsolatban civilizálódik. A regény végén a szigetet már csak kolóniaként említik.

Robinson Crusoe plakettja Hullban, ahonnan a regény szerint útnak indult

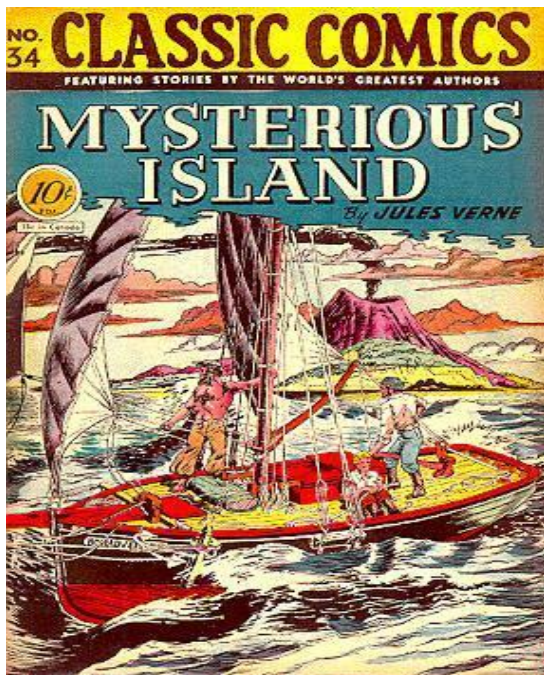
Forrás:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Robinson_Crusoe#/media/F%C3%A1jl:SFECHULLCRUSOE1.JPG

A Klasszikus közgazdaságtan és neoklasszikus közgazdaságtan Robinson Crusoe-t használja a piac nélküli termelés illusztrálására. Crusoe-nak meg kell állapítania a termelés és a pihenés mértékét, és választania kell az alternatív termelési lehetőségekből, hogy kielégítse szükségleteit. A marxista szemléletben Crusoe tapasztalatai a szigeten a munka győzelmét hirdetik a tőke fölött. Crusoe többször rájön, hogy a hajóról kimentett pénz semmit sem ér a szigeten, főleg a szerszámaihoz képest. James Joyce regényíró szerint „Ő a brit gyarmatos igazi prototípusa... Crusoe-ban megvan a teljes angolszász mentalitás: a férfias függetlenség, a tudattalan kegyetlenség, a kitartás, a lassú, ám hatásos intelligencia, a szexuális érzéketlenség, a számító szükségviszonyosság”.

*

Jules Verne A rejtelmes sziget (1874) című regénye hét emberről szól, akik az amerikai polgárháború fogságból menekülnek el léghajóval és jutnak el egy lakatlan szigetre. Ezek a tudománnyal felvértezett, széthúzástól mentes, összefogásra képes emberek a legkilátástalanabb helyzetből is kivágyják magukat. Ez a közösség azért sikeres, mert a tagjai mindig az észszerűség és a kooperáció szellemében viselkednek.

The Mysterious Island klasszikus képregényként

Forrás:

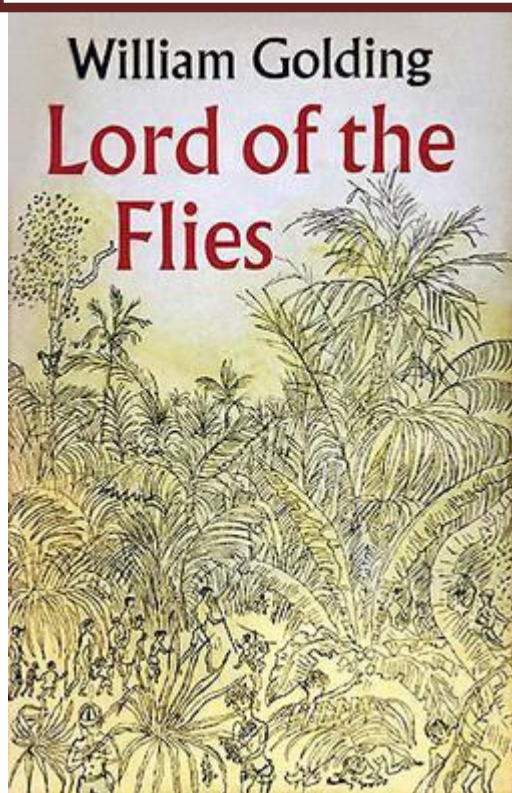
https://hu.wikipedia.org/wiki/A_rejtelmes_sziget#/media/F%C3%A1jl:CC_No_34_Mysterious_Island.JPG

4.1.2 Legyek Ura

A Legyek Ura William Golding Nobel-díjas angol író 1954-ben megjelent regénye. A mű cselekménye egy lakatlan szigeten játszódik, ahova egy csapat angol kisfiú kerül egy repülőgép-katasztrófa túlélőiként. A gyerekek magukra vannak utalva, a szigeten nincsenek felnőttek, így fokozatosan eltűnnek az otthon megszokott szabályok és korlátok az életükből és ezzel párhuzamosan eszkalálódik az erőszak.

A könyv története: A fiúk először is vezetőt választanak maguk közül és megpróbálnak együttműködni, közösen hozni döntéseket és azokat közösen végrehajtani. A megmenekülésük érdekében fenn kell tartaniuk egy nagy jelzőtűzet. Ennek a közösségi feladatnak az ellátása, másrészt a rivalizálás folyamatosan növeli a feszültséget. A csapat akkor szakad ketté, amikor egy „szörny” jelenik meg a szigeten, rettegésben tartva mindenkit – a gyerekek valójában egy halott ejtőernyős szél mozgatta holttestét hiszik szörnynek.

„...szemben Simonnal pedig a **Legyek Ura** hangtalanul vigyorgott a karón.”
„Simon teste megmerevedett, megfeszült. A **Legyek Ura** most úgy beszélt hozzá, mint egy tanító.” (8. fejezet)

A Legyek Ura címlapja

Forrás:

https://en.wikipedia.org/wiki/Lord_of_the_Flies#/media/File:LordOfTheFliesBookCover.jpg

A csapatból kiváló nagyobb fiúk vademberek módjára kifestik magukat, és csak a vadászattal törődnek, nem érdekli őket a jelzőtűz és a menekülés. Az új törzs első vadászata során a leölt disznó fejét karóra szúrják, feláldozva azt a szörny kiengesztelésére. Ez a karóra tűzött disznófej azután mágnesként

vonzza a legyeket. A Legyek Ura ennek a démoni figurának (a gonosz megtestesülésének) a neve, vagyis egy tulajdonnév és ezért írják nagybetűvel.

A fiúk féltelme és agresszív viselkedése a csoporton belül és a csoportok között is folyamatosan nő és végül parttalanná válik. A nagyfiúk törzse rágyújtja az erdőt a másik csapatra. Szerencsére egy arra haladó hajó meglátja az erdőtűzet, felfedezi a fiukat és így megakadályozza a vérrontást.

A Legyek Ura a szépirodalom eszközeivel mutatja be, hogy a természeti állapot a lehető legrosszabb társas állapot.

4.1.3 A sziget

A sziget ([L'Île](#)) című regényt [Robert Merle](#) írta 1962-ben. A Tahiti közelében hajózó tengerjáró vitorlásán lázadás tör ki. A zendülők megölik a szadista kapitányt és jó pár tisztet. A megtorlástól félve úgy határoznak, hogy nem térnek vissza többé Angliába: letelepsznek az Óceánia egy lakatlan szigetén, és ott alakítják ki új életüket. Csatlakozik hozzájuk a tahiti férfiak és nők egy kis csoportja is.

A természeti feltételek ideálisak: a szigeten bőven akad minden, ami a megélhetéshez szükséges lehet. A „társadalmi” feltételek azonban kedvezőtlenek az angolok nem tudnak és nem is akarnak alkalmazkodni a bennszülöttekhez, viszont mindenáron fenn akarják tartani az uralmukat, ráadásul sokkal kevesebb nő került a szigetre mint férfi. A két, egymástól gyökeresen különböző kultúra találkozása végül is véres háborúba torkollik, amelynek eredményeképpen csak egy fehér és egy tahiti férfi, illetve néhány nő marad életben.

A lázadók kiteszik Bligh kapitányt és a tiszteket.

Forrás:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/50/Mutiny_HMS_Bounty.jpg

A regény megírásához egy XVIII. századi megtörtént eset: [Lázadás a Bountyn](#) adta az ihletet. A lázadók először megszabadultak a kapitánytól és 18 lojális emberétől, akik mentőcsónakkal távoztak. Ezután a lázadók visszatértek Tahitire, majd néhány őslakossal kiegészülve 1790-ben letelepedtek egy lakatlan szigeten. 34 fő: 9 lázadó matróz, 6 tahiti férfi, 11 nő és egy baba szállt partra a korabeli tengerészeti térképeken nem szerepelő de természeti erőforrásokban gazdag a [Pitcairn-szigeteken](#).

A lázadók 3 évig viszonylag békében éltek a szigeten. A tahiti férfiakat a fehér tengerészek szolgaként kezelték és dolgoztatták. A nőket is saját tulajdonuknak tartották, akárcsak az alkoholt, amit a tahiti férfiak szintén megkívántak. 1793-ban konfliktus robbant ki a szigeten a lázadók és a tahiti férfiak között. Az összecsordulások elsődleges oka a nők és a maradék alkohol feletti rendelkezés volt. A harcban öt lázadó matróz és mind a hat tahiti férfi meghalt, néhányat a megölt lázadók feleségei tettek el láb alól. A túlélők – az erőszak néhány évvel később újra fellángolt – végül egy békés és vallásos közösséget hoztak létre. Ez a közösség majd csak 1808-ban lépett újra kapcsolatba a civilizációval. Jelenleg 56-an élnek a Brit fennhatóság alatt álló szigeten.

Kérdések

1. Definiálja a természeti állapot fogalmát!
2. Miért tekintjük a természeti állapotot egy gondolat kísérletnek?
3. Miért fontos, hogy a természeti állapot egy élhető vagy élehetetlen helyzet?
4. A természeti állapot fogalma szempontjából értelmezze *Robinson Crusoe*-t!
5. A természeti állapot fogalma szempontjából értelmezze *A rejtelmes szigetet*!
6. A természeti állapot fogalma szempontjából értelmezze *A Legyek Urát* !
7. A természeti állapot fogalma szempontjából értelmezze *A szigetet*!

Irodalom

Daniel Defoe: *Robinson Crusoe*. Európa diákkönyvtár, Budapest, 1996 (ford. M. Nagy Miklós)

Fejes László: Miért A Legyek Ura?. Nyelv és Tudomány. nyest.hu 2013. november 12.

<https://www.nyest.hu/hirek/miert-a-legyek-ura>

Jules Verne: *Rejtelmes sziget*. Lira Kiadó, Budapest 2007.

Robert Merle: *A sziget*. Európa Budapest 1965 (Ford. Justus Pál)

William Golding: *A Legyek Ura*. Európa Könyvkiadó, Budapest 1963 (Ford. Déry Tibor)